

Régi adósságok

Irta: Pásztor Mihály

Húszmillió kölcsönt vesz fel a főváros. A húszmillió megjelenése a budapesti Városházán előreláthatólag jótékony hatással lesz a gazdasági életre. Budapesten minden pénz „éppen jókor jön”, de természetesen legjobban fog jönni — most. Mi annyira szeretjük, annyira imádjuk a pénzt, hogy azon se csodálkoznék, ha lobogókat tűznének ki a nagy alkalmából a bérpaloták ormára és az ablakokba kitennék azokat a bizonyos kopott, rongyos és nem túlságosan tisztogatott szőnyegeteket, amelyeket csak uralkodók érkezése és nagytakarítás idején tesz ablakába a pesti partáj. Elvégre is, legyünk őszinték, a pénz is király, a pénz is uralkodik és a húszmillió kölcsön látogatása van nekünk olyan kedves, mint egy trónjavesztett fejedelemé.

Egyébként ez a húszmillió adósság nem első adóssága Budapestnek. Volt már nekünk belső kölcsönünk és volt már nekünk külföldi kölcsönünk. Operáltunk francia és angol kölcsönrel, kaptunk kölcsönt kötvényekre, váltóra, bon-okra és bizonyára sok embert érdekel, hogy Pest városa legelső kölcsönét 1702-ben vette fel. Városházát akart építeni és evégből 1702 május 9-én „elhatároztatott”, hogy a város a Schmied-féle ház felépítésére 7 százalékos kamattal melletti ezer forintot vesz fel. A tanács egyidejűleg meghagyta a kamarásnak, hogy „ezt a pénzt más célra el ne pocsékolja, hanem az építésre fordítsa”.

A második kölcsön a privilégium-levél kiváltására kellett. 1703 október 23-án írta alá Lipót császár a privilégium-levelet, amellyel Budát és Pestet is szabad királyi várossá tette és megerősítette a két főváros régi királyoktól kapott jogait. Csak hogy ezeket a privilégium-leveleket el is kellett hozni Bécsből, az pedig nem volt könnyű dolog. Egész sereg tisztviselőt és befolyásos urat kellett „honorálni”. Bécsben is, a budai kamara-igazgatóságnál is. Buda 5000 forintos kölcsönt vett fel a nagy célra. Szeretett volna kölcsönt felvenni Pest is, de a dolog nehezen ment. Végre is 1704-ben a város bírása: Proberger Jakab előlegezte a szükséges pénzt Pest városának. A pesti tanács a kölcsönre a város összes javadalmait leköötötte és biztosította Probergert, mint a városi sörház bérlőjét, hogy a bérleti idő lejártával a sörházat az előbbi feltételek mellett továbbra is megtarthatja. Bizonyos, hogy Proberger nem vesztett a kölcsön mellett!

Ezután hosszú ideig nem vett fel kölcsönt Pest városa, pedig biztosan lett volna rá szüksége, mert meglehetősen szorult viszonyok közt volt a kommunitás, amit az bizonyított legjobban, hogy 1709-ben öt szál gyertyát nem tudott kifizetni a kereskedőnek. Pedig abban az időben csak hét krajcár volt egy font gyertya ára.

Ilyen szegény volt a város 220 esztendővel ezelőtt. 1720 június 23-án mégis újabb 1000 tallér kölcsönt vett fel, mert tornyot akart építeni a Városházára. Hogy miképpen gazdálkodott Pest város régi tanácsa, nem lehet tudni, mert írás minél kevesebb maradt róla. Annyi azonban bizonyos, hogy a XVIII. század derekán le kellett szállítani a tisztviselők fizetését, mert nagy bajok voltak a háztartás körül. Budán meg pláne borral fizették akkoriban a tisztviselőket. A Bach-korszakig a polgárságtól vett állandóan kölcsönt Pest városa; viszont építési kölcsönöket meglehetősen gyakran adott 6 percentes kamatra Pest város is a városi kasszában fekvő tőkékből azoknak, akik házat akartak építeni.

Igazi komoly, nagy kölcsönöket csak a XIX. század közepén vett fel a két főváros. Az 1851. évi számadások szerint Pestnek 1,428.146 forint 2⁵/₁₀ krajcár adóssága volt; Buda város pedig 1851-ben adósságtörlesztésre 673.851 fo-

rintot fizetett. Érdekes, hogy 1851-ben Pest 200.000 forintos beruházó kölcsönt vett fel, mely után 2%-os kamatot fizetett. Nyolcvan esztendő óta ez volt a legolcsóbb kölcsöne a fővárosnak. Ugyanabban az esztendőben 70.000 forintot vett fel Pest az üllőiúti kaszárnya építésére.

1853-ban a Bécsi Takarékpénztártól . . .	315.000 forintot
1854-ben a Bécsi Takarékpénztártól . . .	210.000 „
1864-ben az Osztrák Nemzeti Banktól . . .	400.000 „
1865-ben a Magyar Földhitelintézetttől . . .	300.000 „
1868-ban az Első Hazai Takarékpénztártól . . .	400.000 „
1870-ben közkössévképpen	3,000.000 „
1871-ben az Angol-Magyar Banktól . . .	5,000.000 „

vett kölcsön a város.

Az is érdekes, hogy 1868-ban az Első Hazai Takarékpénztár 7.46%-ra adta a kölcsönt. 1870-ben a 3,000.000 forintos kölcsön után 5.5%-os kamatot és 1871-ben az Angol-Magyar Banknak az 5,000.000 forintos kölcsön után 6%-os, 1880-ban a 6,000.000 forintos kölcsön után 5%-os és egy másfélmillió kölcsön után 4.84%-os kamatot fizetett Pest városa.

Legrémesebb feltételek mellett vett fel 1859-ben egy kétmillió forintos kölcsönt Buda városa a Schuller J. G. és Társa bécsi bankégtől. A megállapodás szerint Buda város kibocsát 50,000 darab egyenkint 40 forint értékű sorsjegyet, összesen 2,000.000 forint értékben. A sorsjegyeket 1,600.000 forintért veszi át a bécsi bankégek, tehát minden 40 forint névértékű sorsjegyre fizet 32 forintot készpénzben, ami 75%-os átvételi kursznak felel meg. A főváros 50 esztendő alatt tartozik kisorsolni a sorsjegyeket, a sorsolási tervezet értelmében összesen 4,679.675 forint nyereséyyösszeget. A kölcsönből azonban Buda városa tartozik kiszakítani egy 800.000 forintos biztosítási alapot, amelyhez ötven esztendeig nem szabad hozzányulnia. Ezenkívül a kölcsön biztosítására Buda városa telekkönyvileg leköötötte összes ingatlan vagyonát és minden adó- és vámbévetelét. Tulajdonképpen kapott tehát Buda város 800.000 forintot és ez után fizetett 400.000 forint províziót a Schuller-cégnek és ötven esztendő alatt sorsolási nyereséyménimén fizetett 4.7 millió forintot.

A sorsolás 1909-ben ért véget és ez idő alatt a 800.000 forintos biztosítási alap, amelyen földterhermentesítési kötvényeket vásárolt a főváros: 2,442.033 koronára gyarapodott. A földterhermentesítési kötvényekkel azonban rosszul járt Budapest, mert sokkal drágábban vette azokat, mint amekkora kurszon állottak 1909-ben, mikor a budai kölcsön sorsolása befejeződött. Ha 1911-ben értékesítették volna ezeket a kötvényeket, akkor körülbelül 200.000 aranykoronát veszített volna rajtuk a főváros.

Hozzá tartozik a történethez, hogy a budai kölcsönből származó telekkönyvi korlátozás még 1911-ben be volt táblázva a budai ingatlanokra. Egyébként jellemző a régi idők, hogy Buda város tanácsa annak idején a 2,000.000 forintos kölcsön aktái és tartalékai alapján külön pénzszerkeznymet csináltatott, nehogy a drága pénz valamiképpen elkallódjék a sanyarúságosan fizetett tisztviselők kezén. Ennek a pénzszerkeznymnek hat kulesa volt. Az egyik kules a polgármesternél, a másik az első alpolgármesternél, a harmadik kules egy városi bizottsági tagnál, a negyedik kules a pénzügyi osztály vezetőjénél, az ötödik a főpénztárnárnál és a hatodik az ellenőrnél volt. Hat ember kellett hozzá, ha ki akarták nyitni az öreg pénzszerkeznymet.

Ilyen kölcsönműveleteket csináltak a régi jó időkben.

MODERN FEHÉRBÚTOROK

Jégszerkeznymek minden méretben kaphatók. Fővárosi tisztviselőknak mérsékelt árak, kedvező fizetési feltételek!

KIZARÓLAG
ELSŐRANGÚ
MINŐSÉGBEN!

HAVAS

Telefon: J. 379—14
A. 893—71
asztalosmesternél

Gyár: Budapest, VII., Rózsa-utca 20
Városi mintaraktár: Semmelweis-utca 9